

Mánáidáittardeaddji ja sámeguovllus ássán mánáid deaivvadeamit

Áigi: 20.9. dmu 9:00–11:00, 21.9. dmu 8:30–10:30 ja 12:00–14:00, 22.9. dmu 8:45–10:45

Báiki: Gáiddusdeaivvadeapmi

Báikki alde: mánáidáittardeaddji Elina Pekkarinen, spesiáladutki Anton Schalin, sámedikki nuoraidčáli Elli-Marja Hetta ja

- 20.9. oahpaheaddji ja 6 badjedási máná (nuortalašgiella)
- 21.9. dmu 8:30 guokte oahpaheaddji, 6 badjedási máná (davvisámegiella)
- 21.9. dmu 12:00 oahpaheaddji, 7 badjedási máná (davvisámegiella)
- 22.9. oahpaheaddji ja 8 badjedási máná (anárašgiella)

Mánáidáittardeaddji deaivvai sámeguovllus ássán mánáid ovttasbarggus sámedikki nuoraidrádiin čakčamánu 2021. Deaivvadeamit ledje njeallje, vai mielde oaččošii oassálastiid sierra sámeguovlluin ja buot sámegiela joavkkuin Suomas. Deaivvademiin gulle mánáid oainnuid ovttaveardásašvuodas, ja badjánedje eandalii sápmelašvuoda mearkkašupmái. sámegiela atnui, guovllu bálvalusaide ja kultuvrii ja guhkes gaskaide laktásan temát.

Sápmelašvuodha mearkkašii nuoraide ráđdeaddiide ovdamearkan eatnigiela ja soga, mii lei leavvan Suoma rájaid olggobeallái. Sápmelašvuodas dehálaččamussan vásihedje giela ja soga lassin earret eará ivnniid, musihka, dáhpáhusaid, dávviriid ja biktasiid, bohccuid ja beatnagiid sihke luonddu ráfi ja buhtisvuoda. Dehálažžan atne ráfi gullat ja šaddat sápmelašvuhtii: “Lea cool gullat dán kultuvrii, beassat ealáskahttit giela ja kultuvrra,” gávnnašii okta ráđdeaddiin. Sápmelašvuoda sajjadaga vásihedje buorránan ovddibus.

Sámegiela oahpahus ja vejolašvuodat gulahallat sámegillii molsašuddet guovlluid mielde. Ovtta davvisámegiela joavkkus measta buot oahpahus lei oazžumis sámegillii, ja dán joavkku oahppiin sámegiella leige nannosut giella go suomagiella. Anárašgiela joavkku oahppit ledje sámegiela luohkás, mas oahpahus lei sámegillii muhto oahppogirjijt

suomagillii. Nuortalašgiela joavkkus guovtti sámegiela oahppodiimma lassin eará oahpahas lei oažžumis sámegillii, muhto go eatnaša oasi eatnigiella lei suomagiella, de sii vázze skuvla suomagillii. Nuppi davvisámegiela joavkkus sámegiela oahpahas lei dušše guokte oahppodiimmu vahkus.

Eanaš oassái dál deivojuvvon mánáide ledje unnán dilálašvuodát hállat sámegiela, ja giela oahppan vásihuvvui danin unnin. Sidjiide suomagiella lei deháleamos giella skuvllas, skihpáriiguin ja vanhemiiguin, ja bálvalusaid, dego dearvvašvuoda fuolahusa, áššiid dikšuma giellan. Oassi mitalii leamašan sámegielat beaiveruovttus, muhto skuvllas sámeluohká dahje oahpahusa lassin hállet eanaš suomagiela, lea giellamáhttu dasto hedjonan. Sámegielaid atne dehálažžan ja daid háliidedje oahppat lasi.

Sámegielat kulturfálaldaga vásihedje eará láchkai giellamáhtu ektui. Ráđđeaddit muiteledje, ahte unna mánáide lea fállujuvvon ovdamearkan televisio- ja rádioprográmmat buot sámegielaide, muhto sii sávvat eanet nuoraid mediafálaldaga buot sámegielaide. Maiddá sámegielat musihkkafálaldahkii sávve mánggabealatvuoda árbevirolaš- ja rap-musihka lassin. Nuppe dáfus vásihedje, ahte sámegielat mediafálaldat báhcá vierisin, go giellamáhtu bajásdoallan ii lihkostuva suomelaš eallinbirrasis. Sivva giela unnán atnui ii leat beroštumi váilumis: mánát muiteledje hálus hállat sámegiela mánggabealagiid, muhto dan atnui eai oktageardánit leat doarvái vejolašvuodát juohkebeaivválaš eallimis.

Friddjaáigge ráđđeaddit muiteledje ovdamearkan lihkadit olgun, vázžit, guldalit musihka, leat boazobargguin, vuodjit njealjejuvllagiin, málet, sihkkelastit, bivdit guoli, speallat frisbeegolffa, oalle iehčanas šlájaid. Buđaldanvejolašvuodaid vátnivuohta vásihuvvui stuorra váttisvuohta juohke joavkkus ja ráđđeaddit máinnašedje dan bajimus váilevuohtan árgabeaivviteaset. Láidestuvvon buđaldeami eai dáid mánáid eallinbires olusge leat, go gaskkat leat guhkit, eaige buđaldusaide gávndno láidesteadjit dahje sajit. Ovtta guovllus buđaldandoaibma lei ordnejuvvon skuvllas, mii dasto lei giddejuvvon sisáibmováttisvuodaid dihtii. Buđaldeami Suoma málles ledje gullan dušše ovtta skuvllas.

Ovtta joavkkus skuvla vejolaš sirdašuvvan garvinsajiide sisáibmováttisvuodaid dihtii buvttii fuola, go dalle skuvlamátki guhkošii juobe 90 km ovtta guvlui. Oassái nuorain skuvlamátkkat leat jo dál oalle guhkit, dat fanaha skuvlabeaivvi guhkás veaigái. Nuorat muiteledje maiddá, ahte skuvllas ii oaččo šat beaiveborrama maŋŋá gaskabihtta, iige gávppis oaččo fitnat koronaráddjehusaid dihtii, nuba veadjin geahččaluvvo veaigin. Guhkes

gaskkat dahket váttisin maiddái skihpáriid deaivama ja singuin leahkima: skuvlasáhttui ferte geargat.

Budaldusaid ja friddjaáiggi lassin nuorat smihttet joatkkaohpuid ja eallindábiid vejolašvuodaid. Guovllus eai leat vejolašvuodát stuđeret dahje oazžu barggu niehkoámmáhis, muhto iežas nieguid čuovvun sáhtta mearkkašit eallinguovllu ja eallinvuogi guođđima. Nuorat vásihedje streassa ja ruossalasvuoda dilis: lea hállu bajásdoallat sámegeiela, kultuvrra ja eallinvuogi seammás go persovnnalaš niegut ja mihttomearit sáhttet leat eará sajis.

Ovddit háve mánáidáittardeaddji galledii sámeaguovllus eallán mánáid jagi 2007, ja dalle mánát muitaledje deaividit hui dávjá negatiivvalaš ovdagáttuid ja olggušteami. Dát dilli orošii leamen buorránan jagiid mielde, go dál deivojuvvon mánát eai muitalan vásihit dákkár aktiivvalaš olggušteami go dušše hárvve. Dát ii goittotge oaivvil, ahte sápmelaččaid vuostá eai livčče ovdagáttut ja ráhkaduslaš olggušteapmi. Gielalaš vuoigatvuodaid eai ollašuva mángga sajis dáid mánáid eallimis, ja sii muitaledje deaividit diehtemeahtunvuoda ja ovdagáttuid sápmelašvuoda ektui. Nuorat muitaledje, ahte eará guovlluin Suomas ássán ássán dahje olgoriikkain bohtán olbmot eai dávjá dieđe maidige sámegeielain, kultuvrras dahje eallindiliin, ja mánát vásihedje turisttaid eksotiserejuvvon geahččama eahpelunddolažžan – muhtumiin ledje juobe vásáhusat das, ahte turisttat bohtet poarttas ruovttušilljui govvet bohccuid dahje govvejedje sin sámegávttiin almmá lobi. Nuorat muitaledje galledeaddjiid duollet dálle maiddái imaštallat eallindiliid ođđaáigásašvuoda.

Deaivvadeamiide oassálastán mánát sávve, ahte sápmelašvuodas livččii eanet diehtu oazžumis, vai dasa laktásan ovdagáttut geahppánivčče. Sii deattuhedje, ahte sápmelašvuodta lea mánggahámat ja ealli kultuvra, iige leat dušše okta sáme kultuvra dahje -giella. Nuorat ipmirdedje ovdamearkan turismaealáhusa mearkkašumi, muhto gávnnehedje, ahte luondubirrasiid dilli lea njuolga čatnagasas mánggaid sámeaguovllus ássán olbmuid ealáhussii, man dihtii Jieknemeara ruovdegeaidnu ja dálkkádatrivdan boktet mánáin olu fuola. Boazoealáhusa dáfus vásihedje váttisvuodtan maiddái dan, ahte návddiid bivdolibit juohkásit oalle olu máttás ja nuorttas. Fuolla lei maiddái johtima divrumis boaldámušaid divruma dihtii. Ságestallamiin giddejedje fuomášumi maiddái bálvalusaid heajos oazžumii mánáid iežaset ássanguovlluin, seammá maiddái nuoraid mielladearvvašvuodaváttisvuodaide, mielladearvvašvuoda bálvalusaid heajos dillái, ja arvedávgenuoraid dillái.